

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Mezei Mór.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhordással, vidékre postai szét-
küldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül
egy fél hasábos petsítor után 3 kr. számítatik.

Az izraelita országos iskolai pénzalap.

VI. (Utolsó.)

Ki rendelkeznek az izraelita iskolai alappal? — E kérdésre megfelelni legkönnyebb.

A józan ész, a természeti jog azt mondja, hogy minden dologgal a tulajdonos rendelkezék; — a tulajdonos, a magyarhoni izraeliták összessége.

A magyar tételes jog szerint, „az egyes vallásfelekezetek századokon keresztül fenálló, nem csak egyházi ügyeikre, hanem tanodáik belrendezésére és kezelésére is kiterjedő autonómiajának“ *) közvetlen folyománya, minden vallásfelekezet szabad rendelkezési joga saját iskolai alapítványával.

Opportunitás szempontjából is, a kormányra nézve kívánatos, hogy az izraeliták maguk határozzák el iskolai alapítványuk hováfordítását, mert míg most iskolai rendszerünkben tapasztalt minden hiányért reá hárul a felelősség, ez esetben az megszűnnék, bedugulna az elégedetlenség, a panaszok mindig bő forrása, a sértett önérdékből származható — némileg elkerülhetlen — ellenszenvnek nem a kormány ellen irányulnának, s mindamelllett is a kormányhatóságok főfelügyeleti joguknál fogva vétóval élhetnének minden célszerűtlen intézkedés ellen!

Nehezebb a második kérdés: miként rendelkeznek a magyarhoni izraeliták összességé az országos iskolai alappal?

Óvakodni fogunk a thoretizálástól, a terveléstől!

Saját kárunkon okultunk, s tapasztaltuk, hogy az érdekeltek véleményére való tekintet nélkül, a de illis sine illis készített tervek, ha még oly jóknak, okosoknak látszanak is, az életben nem azt eredményezik, a mit a tervelő kiszámított — a papiron!

Az izraelita országos iskolai alap hováfordításáról illetékes véleményt egyedül a magyarhoni izraeliták összessége adhat.

Ezt, — a haza valamennyi hitközségét kell tehát

L. az 1861-dik évi országgyűlés képviselőháza jegyző könyveinek 48-dik számú csatlékát.

hitfelekezeti gyülekezetbe összehívni, hogy az iskolai alap hováfordításáról tanácskozzék, határozzon.

E gyülekezet meghallgatása előtt tett minden rendelkezés, kisebb nagyobb mértékben kielégítetlenül hagyandja az illetők jogos igényeit, kisebb nagyobb mértékben célszerűtlennek, gyakorlatiatlannak fog tapasztaltatni.

Ily országos hitfelekezeti gyülekezetekre számos a példa.

Legközelebb Csehországban volt az izraelita hitközségeknek országosgyűlésük.

Hazánkban 1790-ben tartottak országos ügyeikről tanácskozó hitközségeink nagy gyűlést.

Ily országos hitfelekezeti gyülekezetre megvan a törvényes alap is; mert az 1848-iki XX. t. c., melyet az octoberi diploma is érintetlenül hagy, hasonlólag iskolai ügyeik iránti intézkedés végett, a görög nem egyesülteknek, „az összes felekezet által választandó egyházi gyülekezet“ re összehívását elrendeli, és mind a korona, mind az 1861-ik évi országgyűlés a más hitfelekezetek jogainak az izraelitákra kiterjesztését ünnepélyesen biztosították; s mert különben, is külön rendszabály az izraeliták számára statuálva sehol sem lévén, áll az általános elv, eadem ratio, eadem lex.

Izraelita hitfelekezeti congressus összehívása tehát az első, a mellőzhetlen, a halaszthatlan lépés!

E congressus fog felelni a fontos kérdésre: hová fordíttassanak az országos iskolai alap jövedelmei?

A harmadik kérdés: ki kezelje az országos iskolai alapot?

A tulajdonosok a jogot nézendik, és azt mondandják, miénk az alap, minket illet azt kezelni, vagy minmagunk által választott, s minmagunknak felelősséggel tartozó képviselőink által kezeltetni.

A kormány az oportunitást tekintendi, s azt találandja, hogy az alap kezelése mit sem jövedelmez, ellenben tetemes fáradsággal, felelősséggel jár, tehát teher, melytől magának az alapnak veszélyeztetése nélkül szabadulni mindenképen kívánatos.

Mindkettő a történeti előzményeket nézendik, s azt

találandja, hogy Magyarországon a kormány soha sem avatkozott az izraelita hitközségek vagyonkezelésébe.

Mindkettő a körülöttünk kinálkozó példákra hivatkozik, s látni fogja, hogy a cseh- a morvaországi izraeliták maguk kezelik hasonló országos alapítványaikat, s mindkettő azt mondandja, hogy Magyarország, mely már azon elmúlt századokban volt hátré a vallásbeli autonómiának, midőn amott csak elnyomás és türelmetlenség honolt, Cseh- és Morvaországnál szűkkeblűbb nem lehet.

Mindkettő tehát azon eredményre jutand, hogy az izraelita országos iskolai alap kezelésének mind joga, mind kötelessége a magyarhoni izraeliták összességét illeti*).

Hogy részünkről e jogot érvényesíthessük, e kötelességnek megfelelhessünk, gondoskodnunk kellene természetesen egy oly közlegről, melyre alapunk kezelését megnyugvással bizhatnók.

Minő legyen e közleg, meddig terjedjen jogköre; erről tanácskozni, erről határozni szinte a hitfelekezeti congressusnak leendő egyik, nem csekély fontosságú feladata.

Mi a zsidó az államban?

Ha, tisztelt olvasó! cikkem föliratában netán megütközve, már annak tartalma iránt is előítélettel viseltetnél, egy kis türelemre kérlek. Olvasd végig, előítélet dacára, ez igénytelen sorokat, s úgy hiszem, meggyőzlek, hogy a fönt tett kérdés nem oly fölösleges, mint eleinte gondolád.

A magyar földrajzi kézi könyvekben, s egyáltalában minden magyar statistikai műben olvasható: „Magyarországnak annyi magyar, német, tót, zsidó s cigány lakosa van.“ A zsidó tehát külön nemzetiségnek vétetik. A közéletben is mily gyakran hallunk zsidó nemzetet említeni, még pedig mintegy ellentétben a magyarral. — A köznép p. o. nevekkel sokat nem törődvén, a keresztyén orvost „magyar doctor“nak, a zsidót „zsidó doctor“nak nevezi; de nemcsak a köznéptől halljuk az oly ferde nézetek nyilvánulásait; maga a napi sajtó is mily gyakran szól „zsidó nemzet“ről.

Igen nagy megtiszteltetés ugyan ránk, zsidókra nézve, hogy, miután már közel két évezrede, hogy Jeruzsálem falai romba dőltek, s mi az egész világba szerte szét-szórattunk, még mindig külön nemzetnek tartatunk, de én az igazság érdekében e megtiszteltetés ellen tiltakozom.

Határozzuk meg előbb a nemzet fogalmát.

Elhagyva mellékes (nem lényeges) sajátságait, nézzük, mi egy nemzet elkerülhetlen kelleke, azaz mi kívánatik arra, hogy bizonyos számú emberek összege nemzetnek nevezetethessék?

A „nemzet“ fogalom helyes s szabatos meghatárol-

*) Ugyanez következne az 1861-ik évi országgyűlés képviselőházának a nemzetiségi kérdés tárgyában kiküldött bizottság által kidolgozott törvényjavaslat 6-ik pontjából.

zása kötelességemmé teszi, politikai nemzetről, s nem politikai nemzetről, vagy nemzetiségről elkülönítve szólani.

Politikai nemzetnek az nevezhető, mely külön territoriummal s kormányzattal bír, minden tekintet nélkül az egyes töredékek nyelvére.

Nem politikai nemzetnek, vagy nemzetiségnek, azon emberek összegét nevezem, kik külön nyelvvél bírnak, melylyel (kizárólagosan csak ők) egymás között közlekednek. — A zsidónak külön közlekedési nyelve nincs, mert a kizárólagosan csak őt illető nyelv, a héber, már régóta a holt nyelvek sorába tartozik. — Tegyük meg a próbát s hozzuk össze a világ összes zsidó lakosságát, — — s Babel tornya most sem építhetnék fel.

Ha a zsidó külön nemzetet nem képvisel, igen természetesen, hogy államjogi tekintetben azon nemzetnek tagja, melynek territoriumán lakik.

„Az előzmény igaz ugyan“, fogják némelyek mondani, „de a következtetés hibás, mert a zsidók egy külön néposztályt képezvén, elzárt, szervezett társaságot, mintegy államot képeznek az államban, s az illető nemzettel soha össze nem olvadnak.“

A mi a társadalmi összeolvadást illeti, koránsem szándékom hitsorsosaim e tekintetbeni hibáit önámítólag eltagadni. — Én azon érdemlett s nem érdemlett szemrehányásokat, melyekkel bennünket, zsidó vallásbeli magyarokat illetnek, legközelebb e lapok hasábjain méltatni fogom. Jelenleg az összeolvadástól csak annyiban szólhatok, a mennyiben következő kérdés megválaszolására szükséges: „Igaz az, hogy a zsidók társadalmi viszonyai olyanok, melyek miatt külön néposztálynak nevezendők, s más nemzettesttel soha össze nem olvadhatnak?“

Ha a világtörténet tanulságos lapjain csak futólag is átmegyünk, azonnal föltűnik azon előzményeire oly borzasztó, eredményeire oly szívreható tény, hogy mily sok, egykor hatalmas nemzet sülyedt el; vagyis, hogy helyesebben fejezzem ki magam, mily sok, különféle körülmények folytán kisebbségben levő nemzet olvadt össze a tulsulylyal bíró, politikai nemzettel. Nem esetlegesen történt ez, hanem (ha szabad így kifejeznem magamat) egy világtörténeti törvény alapján. — Ha tehát a zsidó, elszórtságában is, eredeti sajátságait fentartva, a politikai nemzettel egybe nem olvadt, ez csak akkép lenne megmagyarázható, ha a zsidóra még maga a világtörténet is — — más, kivételes törvényeket szabott. — A világtörténet, vagyis a nemzetek természettanának törvényei változhatlanok ugyan, de megengedve azoknak változtathatóságát a zsidók irányában, kutassuk e valóban oly csodálatos kivétel okát.

Vagy a zsidó vallás, mint olyan, vallási tanai folytán teszi lehetővé a zsidónak a politikai nemzettel való egybeolvadását, vagy pedig a zsidó nemzet, midőn még nemzet volt, oly különös sajátságokkal bírt, oly különös hagyományokat hagyott hátra, hogy azok el nem veszték, haaem (a természet törvényei ellenére) évszázadokig föntarták magukat.

Ha ezen (egyedül lehető) okok bármelyikét tekintjük, el kell ismernünk azt, hogy az eredménynek a világ összes zsidó lakosságánál ugyanannak kell lennie. E helyes következtetés alapján mondja egy újabban megjelent röpirat szerzője: „a zsidót különös sajátságaiért mindeütt gyűlölik, még ott is, hol emancipálva van, mint p. o. Franciaországban.“

Igy kellene csakugyan lennie, ha a zsidó, sajátságos

tulajdonainál fogva, különös néposztály lenne. — De ez korán sincs így. — Az ép idézett szavak szerzője bizonyára csak a „Kirchenzeitung“ vagy a „Pesti Hirnök“ cikkeiből szerezhette meg francia-honi ismereteit, mert különben tudná, hogy ép Francia-honban a zsidó nem gyűlöltetik, hanem franciának tartatik. — III. Napoleon egy külföldi hatalmasság ellenében, körülbelül következő szavakkal élt egy alkalommal: „Francia-honban nem létezik politikai tekintetben katolikus, protestáns vagy zsidó. Francia-honban csak francia lakik.“ Nem egyes kivételekre hivatkozom, midőn állítom, hogy Francia-hon zsidói csakugyan franciák, azaz tökéletesen összeolvadtak a nemzettel, hanem egyrészt a francia-honi közvéleményre, másrészt azon meg nem cáfolható tényre, hogy Francia-honban nem létezik a közigazgatás, törvénykezés, politikai, tudományos vagy társadalmi élet oly ága, melyben a zsidók aránylag képviselve nem lennének. — Zsidó vallásbeli tisztviselőket, népképviselőket, sőt minisztert is látunk, a nélkül, hogy a lakosság ezt valami különösnek találná. — De nem csak Francia-honban találunk ily szellemet. Belgium, Éjzszakamerika sat. e tekintetben Francia-országgal egy sorban állanak.

De továbbá, ha a zsidók ősi hagyományaiknál fogva mind egy elzárt társaságot, külön néposztályt képeznének, igen természetes, hogy ezen ősi szokásuknál fogva a korszellemmel nem haladhattak volna. — Már pedig a zsidó a sok akadályt, mely eléje állami intézkedések által gördítettett, legyőzve, a korszellem vívmányaiban mindenütt aránylag közreműködött. — Ez állításom bebizonyítására részletes adatok fölemlítését szükségtennek tartom; csak a statisztikára hivatkozom.

Láttuk tehát, hogy azon sajátlagos szokások, melyek miatt a zsidókat külön néposztálynak lenni állítják, koránsem léteznek mindenütt, a hol zsidó van, a mint létezniök kellene, ha azok a zsidó jellemnek egyáltalában lényeges vonásai volnának. — Ha ennél fogva némely helyütt a zsidó, az illető nemzettel tökéletesen egybe nem olvadt, ez koránsem jellemzi a zsidót, hanem jellemzi azon államjogi helyzetet, melyben a zsidók élnek; azaz a zsidók mindenütt, hol a nemzet egyenjogú tagjaivá fölvetettek, önkényt lemondván az ugynevezett zsidó néposztály jelleméről, tökéletesen egybeolvadtak a politikai nemzettel, s csak ott látszanak külön elzárt társaságot képezni az államban, hol egy külön nép — illetőleg rabszolgaosztálynak tartattak. — Igen természetes ezek után, hogy nem a zsidónak rovandó fölvetkül, ha a nemzettel össze nem olvadt, hanem csupán azon politikai intézményeknek, melyeket a zsidók irányában alkalmaztak.

A zsidót tehát általában csupán vallása jellemzi, s ha ez elegendő lenne egy néposztály jellemzésére, akkor e kitétel ellen nincs kifogásom, hanem teljes önérzettel mondom. „Én a zsidó néposztály gyermeke vagyok.“ De a vallás ugy hiszem, tökéletesen független az annak tanait követő egyének államjogi helyzetétől, s így mindazok kik a zsidók egyenjogúsága ellen oly kitartó, nemesebb célra fordítható erélylyel küzdenek, csak a zsidó vallás jogosultságát tagadják. — Zsidó nemzet, sajátlagos néposztály, elzárt, szervezett társaság stb., mindez azon urak által csak azért hozatik föl, hogy köpenyül használhassák, melybe egész illedelemmel burkolódzva, középkori vallási türelmetlenségüket takargassák.

Megnyugtatósul szolgál e tekintetben rám nézve,

hogy az 1861-iki országgyűlés a zsidó kérdést csak a vallásfelekezetek kérdésénél tárgyalta.

Azon kérdésre tehát, „mi a zsidó az államban“ csak e válasz adható: „A zsidók összege vallásfelekezet, politikai tekintetben pedig azon nemzet tagja, melynek territoriumán lakik; azaz a franciaországi zsidó-francia; a magyarországi magyar.“

B. M.

Templom és iskola, kántor és tanító.

Midőn hitfelekezetünk kebelében legjobbaink oly buzgalommal működnek hitfelekezeti s községi életünk autonómiajának érdekében, legfőbb és legelső célul tűzték ki az iskola rendezését és szervezését; első feladatúl a néptanítást. Az isteni szolgálat pedig, mely szinte beteg, mely szinte senyved az elhanyagoltság kórágán, eddigelé még nem vétetett kellő tekintetbe. És ennek két oka van: 1-ör mivel már a thalmud szerint az iskola szentebb a templomnál, 2-ör mivel a nehezebb dolgokkal rendszerint előbb kell elbánnunk. — Kétséggivül az iskolák egyetemes szervezése jelenleg a legnehezebb s legsürgösb feladat, mivel annak bár erélyes, de aránylag csekély számú bajnokai nem csak kevés pártolásra, de nagyszámú ellenekre akadnak, kik jó régi szokás-ként a nemes törekvést akadályozni és annak haladó fejlődését meggátolni iparkodnak. Nem ugy a templommal. Mig itt (bár sok visszaéléssel) tetemes összegeket költünk, ott sajnos fukarságot árulunk el; mig itt pompás épületek díszlenek, ott nyomorult düledező hajlékok fedik jövőnk képviselőit, gyermekeinket; mig egyrészt 6, 7, sőt 800 forintos kántorokat tartunk, másrészt 400 forintos tanítókra akarunk szert tenni, és tesztünk is szert. mert a szegény tanító éhen nem halhat, mig itt a kántor hivatását lehetőleg könnyítik, vele illőleg és kiméletesen bánnak, a szegény tanítót nagyobb számú tanórákkal zaklatják, községi adót fizettetnek vele, sat.

Ily kedvező tünemények mellett a templom feletti jó állapotára következtethetnénk; de mindennek dacára az ellenkezőről kell meggyőződünk. Az isteni tisztelet még most is csak nagy ritkán olyan, hogy áhitatot gerjeszzen, lelkeinket Istenhez emelje. Az egyik kántor nem bír elegendő zenészeti műveltséggel, a másik nem elegendő héber nyelvtudománnyal; ennek nincs szép előadása, annak nincs erkölcsös magaviselete. — Most csak az a kérdés: miként lehetne e bajon segíteni? — Véleményem szerint ezen csak egy gyógyszer segíthet: ha a léte-sülendő tanító-képezdében az imaházi éneklés is taníttatik. Az ebből származó előnyök szembetűnők. 1-ör a kántori képességgel felszerelt tanító több jövedelemre számolhatna, minek folytán nagyobb buzgósággal karolná fel szent hivatását; 2-ör vallási tekintetben is nagyobb gondot fordíthatna tanítványaira, a templom látogatását illetőleg, szigorubban örködhették fölöttük, mi pedig mostani szabad idejéből ki nem telik, mert ezt csekély jövedelménél fogva mellékfoglatosságai veszik igénybe; 3-ör a községnek is kevésbé esnék terhére, ha kántorát és tanítóját egy személyben egyesítené. Így tehát kevesebb költség mellett a község 4-szer még azon előnnyel is bírna, hogy iskolázott

kántora volna, ki mind kellő elméleti héber tudományánál, mind erkölcsiségénél fogva nem adna annyi panaszra okot, mint a mennyivel jelenleg, az ugynevezett „köz-

ség erkölcsi képviselője és szószólója” miatt minden lépten nyomon találkozunk.

Roder Alajos.

TÁRCA.

Társadalmi ferdeségek.

III.

Rajzoljuk a kisvárosi ifjuság társas életének egyes érdekesebb jeleneteit!

Egy fiatal ember, — nevezzük el Jakabnak — ki kimitvelése végett négy évet nagy városban töltött, szülőföldjére visszatér, s mi azon „illedelmes kalandokat,” melyeken szerencsésen át kell ésnie, mielőtt gyermekkori barátait s barátnőit megláthatja, fogjuk e sorokban élethíven vázolni.

Hétfői napon érkezik meg kedves, szeretett szülőföldje határára! Mondanunk kell-e, mennyire dagadoz örömtől kebele, midőn 4 év után viszontlátja azon, a távollét által még százszorta kedvesebbé vált helyet, hol boldog gyermekéveit tölté, hol kedves szülői, testvérei, jó ismerősei, gyermekkori iskolatársai, s — azon kedves leánykák, kik ugyan akkor, midőn távozott, még csak gyermekek voltak, de azóta szép hajadonokká nőttek fel, oly epedve várják?

Ecseljük a viszontlátás örömeit!

A szülők házában fogadtatás részletes leírását mellőzöm. — A szülőket s gyermekeiket csak a természet szent köteléke egyesíti, mi tiszteletteljes hallgatásra int, ha társadalmi viszonyokról — illetőleg ferdeségekről — szölok.

Mintán Jakab e viszontlátás első örömmámorából kevéssé kijózanodni kezd, s négy évi viszontagságait, tapasztalatait szülői s testvéreinek terjedelmesen elbeszélte, eszébe jutnak jó barátai. Másnap — kedden — tudatja tehát mamájával azon kívánságát, hogy gyermekkori barátait, s azon kedves leánykákat, kiknek látására oly kíváncsi, fölkeresni szeretné.

Az „illedelmes” anya fájdalmasan tapasztalja, hogy fia a nagy városban az „illedelmi” törvényeket egészen elfeledte.

„Fiam!” ugymond, „te vendég vagy városunkban s mint olyan joggal elvárhatod, hogy minden jó ismerőstünk a te tiszteletre előbb hozzánk jöjjen. Ha te tehát, ezt be nem várva, látogatásba mennél, nem csak „illetlenséget” követnél el, hanem magad tipornád lábball azon tiszteletet, melylyel irányodban, mint vendég iránt, mindenki viseltetni tartozik. Egy szóval, igen lealacsonyítanád magad, ha barátaitad fölkeresni sietnél.”

„Ha már csakugyan szokás, vagy, mint monád, kedves anyám! „illendő”, hogy a vendéghez jöjjen kiki előbb, tudtára adom barátainak megérkeztemet, s ők, tudom, azonnal hozzám sietendnek, hogy négy éven át nem látott barátjukat forrón érző szívekre szorítsák.”

„Huszonnegy órája vagy honn, fiam! s így huszonnegyedfél órája mult, hogy városunk legkisebb gyermekének is tudomása van megérkeztedről; de barátaid, dacára annak, hozzád nem jöhetnek — szombat előtt, mert hétköznapon látogatást tenni, de kivált vendéget üdvözölni, „illetlen”.

Jakabunk tehát, mamája „illedelmes” nézeteinek engedve, kénytelen legszentebb érzelmeit, baráti szeretete kifejezéseit elnémitani — az „illendőség” kedvéért.

Szegény, szegény Jakab!

De ha már barátai meglátogatásáról lemondani kénytelen is, legalább sétálni akar a szabad mezőn, a regényesen fekvő

szőlőhegyek között, hogy azon kedves helyeket, melyeken, mint gyermek, annyiszor ugrándozott, fölkereshesse, s boldog gyermekkori éveit képzeletébe visszavarázsolja; de elő áll ismét kedves mamája, mondván, hogy ez igen „illetlen” lenne, mert az utcán ismerősökkel találkozhatnak, s ezek majd ott fogják őt üdvözölni, nem pedig saját szállásán — a mint „illik”.

Szobájában kell tehát maradnia Jakabnak, mintegy becsukva, nehogy, ments Isten! valaki az utcán mondhassa neki: „Isten hozott!” Ezt csak a vendég lakásán „illendő” elmondani.

Szegény, szegény Jakab!

Ily körülmények között fölfogható, hogy mily nyugtalanul, mily lázas izgatottsággal nézett Jakab a társadalmi tekintetben oly eseménydus szombat eléje!

A várva várt nyugalom napja végre elérkezett.

Dél előtt Jakabunk természetesen templomba megy, de még az Isten háza meglátogatásánál is — legnagyobb sajnálatunkra jegyezzük meg — az „illendőségi” törvényekhez kell alkalmazkodnia. Nehogy t. i. az megtörténhessék, a mit az „illedelmes” mama fiának a sétalást megtiltván, oly sikeresen meggátolt, Jakab csak akkor mehet templomba, midőn a szentírás felolvasását még meg nem kezdték, midőn sem az utcán, sem templomudvaron egyik vagy másik ismerőseivel nem találkozhatnak.

Azon kiténtetésekről, melyekben Jakab, mint vendég a templomban részesült, — mint vallásos szokásokról, melyek iránt kellő tisztelettel viseltetem, hallgatok. Csak annyit jegyez meg, hogy Jakabunk, templomba menvén, mintegy hivatalosan tudatá hazaérkezését, hivatalosan szölitá föl barátait, hogy a diplomacai összeköttetés foganatosíthatása végett, üdvözlésére jöjjenek szülői házába!

Az isteni tiszteletnek vége lévén, Jakab haza felé siet, hogy az üdvözlési látogatások illő elfogadására kész legyen. (Ismétlések elkerülése végett a délutáni látogatások rajzánál, az azonos délelöttieket egybe foglalandjuk.) De nagy, igen nagy meglepetés vár Jakabunkra ebéd előtt! — Minden „balbosz”, „kitől Jakab elutazásakor elbucszott, ki tehát tudja, hogy 4 évig itthon nem volt, tiszteletére egy-egy citromot vagy narancsot küld.

Láthatják ebből tisztelt olvasóim, hogy a kis városi zsidók mily nagy tiszteletben tartják a vendégszeretetet, mert a vendég tiszteletére citromot nem küldeni, annyi, mint az „illendőségi törvények” egyik legszentebbikét áthágni! — Kapott is Jakabunk annyi citromot s narancsot, hogy akár — kutsevernek beállhatna; de nem ő köszöni meg az egyes küldeményeket, mert ez mamája hatásköréhez tartozik, ki következő „illedelmes” szavakban fejezi ki háláját.

Köszönjük, köszönjük! Ha a kisasszonyt leendő vőlegénye meglátogatandja (vagy ha a citrom küldőnek csak fia volt) „ha az urfi menyasszonyát elhozandja, viszonzni fogjuk e szíveséget,” (azaz más szavakkal: „mindenki, ki nekem citromot küldött fiam tiszteletére, visszakapja citromát, s legfőlebb azé veszett el, kinek sem fia, sem leánya nem lévén, menyasszony vagy vőlegény tiszteletére természetesen nem is küldhetek).

Délután 4—5 óra közt, vagy tulajdonkép „minche” után, a város zsidó lakosságának legnagyobb része — ezuttal csak rö-

vid conferentia után — Jakabunk üdvözlésére látogatásképen eljő.

Az üdvözlés oly egyének részéről, kik nem érzelmeik, hanem az „illendőségi“ törvénynek engednek, természetesen nem lehet oly szívélyes, mint ezt Jakab képzelé, a viszontlátás öröme nem lehetett oly nagy fokú, ha mondjuk, hogy ez üdvözlési látogatásokban, az első cikkünkben rajzolt szombati látogatás tökéletes képmását látjuk. — Ismervén már a látogatás általános törvényeit, a mehabedolás három stadiumát, ezekről mitsem szólunk; de a látogatás különféle neveit csak most, a látogatások sokaságánál fogva, van alkalmunk tanulmányozni.

Középen áll a közönséges visite (látogatás), — mintegy ½ óráig tart, s „illemelmes“ zsidót jellemez.

A visitli (rövid látogatás elnevezése), legfőlebb 20 percet vehet igénybe, nem csupán „illemelmes“, de „noble“ s „aristocraticus“ zsidó modora.

A visitlinek ellentéte: a köpenyeg (amaz egyszersmind női nyári öltöny megnevezésére használtatván), hosszasan tartó látogatás, kis városokban ritka tünemény; társadalmi téren tökéletesen járatlan, vagyis „illetlen“ egyének, nagyobbára idegenek által szokott használni.

Ismét egy tényező, melynek segédelmével könnyíti annak megítélése, hogy N. N. kisvárosi zsidó illemelmes egyén-e, vagy sem?

Jakabunknak tehát ma legkedvezőbb alkalma van az „illemelmi“ törvények alapos tanulmányozására. Az illemelmi látogatás lényege, nevei, a mehabedolás stádiumai, — s több ily közhasznú tudomány az „illetlen“ nagyvárosi lakosoknál elismerést nem találván, Jakab gyermekkori barátai által igen „illetlennek“ tartatik.

Szegény, szegény Jakab!

A Jakabnak üdvözlésére oly nagy számmal megjelent vendégek végre távozni készülnek.

Első cikkünkben volt már alkalmunk a visszavonulás hosszadalmas voltáról szólnunk, de a mi akkor az egyes vendégnél oly föltűnő nem volt, most határozottabb szint kezd öltetni, s elmeséljük-e a tisztelt olvasónak, mikép kell „illemelmesen“ egy háztól távozni?

A vendég a mehabedolás három stádiumán szerencsésen átesvén, néhány percig nyugodtan ül s aztán kalapjához nyúl, vagy keztyűjét kezdi felöltetni, mintha már menni akarna, de azért még nem megy, mert igen „illetlen“ lenne, ha csak úgy egyszerűen fölkapná magát s félbe szakítaná látogatását; mintegy figyelmeztetni akarja csak házi urát vagy asszonyát, hogy ő az elmenésre már gondol.

A háziur (vagy nagyobbára a házi asszony), ha ily „illemelmes“ figyelmeztetéseket megérteni képes, kötelességének tartandja vendégét szívélyesen fölkiérni, hogy tegye le kalapját, s mulasson még! — A vendég a szívélyes fölszólításnak engedve, leteszi kalapját, illetőleg keztyűjét, s 2—3 percig nyugodtan ül.

Ennek eltelte után a vendég ismét kalapja után nyúl, de egyszersmind föl is kel, hogy ezzel kijelentse, miszerint már most nem tréfál, hanem csakugyan elmegy.

A háziasszony csak nem követelheti vendégétől, hogy ez nyugodtan s türelmesen üljön látogatása egész ideje alatt, mintha más dolga nem volna, vagy mintha oly jól mulatná magát; a házi asszony jól tudja, hogy vendége már csak azért sem ülhet huzamosb ideig nyugodtan, mert, nem lévén meggyőződve arról, hogy szívélyesen látogatásával terhére vél lenni. Ha a háziasszony tehát az „illemelmes“ visszavonulás részleteit ismeri, szívélyesen szólítja föl vendégét, hogy mulasson még, s ne nyugtalankodjék annyira! Hogy nagy vendég szeretetét s szavainak őszinteségét kézzelfoghatólag bizonyítsa, kezeit a pamlag előtt mozdulatlanul álló vendég vállaira teszi, s gyöngéden letül-

teti. — Ily kézzelfogható szívélyességnek természetesen engedni kell, s a vendég ülve marad.

Az óra másodperc-mutatója kétszer megkerülvén körpályáját, a vendég nem csak kalapját, vagy keztyűjét veendi, nem csupán fölállani fog, de mind a kettőt egyszerre megtévén, 2—3 lépést tesz, s komoly elhatározott hangon mondja: „No de már most csakugyan megyek.“ — A háziasszony nagy sajnálkozását fejezi ki a fölött, hogy vendége annyira siet, de a visszavonulásnak többé ellene nem szegül.

Hogy hosszadalmasak ne legytünk, rövideden említjük, hogy a paradészoba ajtaján, minden szobában, melyen keresztül a visszavonulás történik, az udvaron, a kapunál az „illemelmes“ háziasszony, hogy bebizonyítsa, mily szívesen látja vendégét, ezt visszavonulása 1—1 pererei félbeszakítására indítja, — míg végre a vendég szerencsésen az utcára ér.

Jakabunk ez „illemelmes“ visszavonulást nem ismervén, iszonyu nagy botrányt követett el, midőn egy kalapjához nyúló barátját kérdi: „Hová sietsz, barátom?“ s azon feleletére, hogy sürgősen baza kell mennie, őszinteségében ily „illetlent“ válaszol: „Sajnálom barátom, de ha sürgős dolgaid vannak, tartóztatni nem akarlak“, — s a gyermekkori barát csakugyan elmegy.

Jakabunk anyja kétségbe esett fiának emez „illetlensége“ fölött, s a vendégek eltávozását be sem várva, más szobába hívja s „illemelmesen“ megleckézi, nehogy többi vendégei irányában hasonló „illetlenséget“ elkövethessen. — „Már egy ellenséget“, ugymond „szerezteél magadnak, mert barátod (?) téged kényesnek s barátságatlanak fog tartani, s többé alig jövend hozzád. De igaza is van, mért nem mondad, hogy mulasson még!“

Szegény, szegény Jakab! Belátja, hogy mily sokat kell még tanulnia, míg „illemelmes“ zsidóvá válik.

Vége szakad az üdvözlési látogatásoknak, — de hol vannak azon kedves leánykák, kiknek viszontlátására Jakab oly epedve vár? — Igen, Jakabnak gyermekkori barátnői is vannak, kik — bizton hiszi — a mai napon tett „illemelmi“ tapasztalatokon elkeseredett keblét kiengesztelendik, s már-már elnémuló, s illendőségbe átmenő érzelmeit ismét föllevenitendik, mert hisz ők, kevésbé lévén járatosak a társaséletben, nem lesznek oly igen „illemelmesek“, hanem az oly igézetes természeti egyszerűség képzeni jellemítket!

Nem fogsz-e csalódni szegény Jakab?

Borsodi.

P E S T.

Módomban van Pest városa tanácsának mult heti cikkemben érintett, egy mózesvallásu lelenygyermek megkereszteltetését elrendelő határozatát szószerint közölni.

A f. é. július 5-iki jegyzőkönyv ez érdekes pontja így szól:

13401. Grátzer Antal tanácsnok 4578. számra Popper Rozália által elhagyott fiugyermek életkori bizonyítványát, mely szerint az három évesnek állittatik, bemutatja; egyszersmind indítványozza, hogy miután a kérdéses gyermek héber származású, de jelenleg keresztyén tápanyának gondviselése alatt van, ugyanaz a lipótvárosi plébánián kereszteltessék meg. Végeztetett: E jegyzőkönyv kivonatának megküldésével Ráth József lipótvárosi plébános felhivatik, hogy az érdekelt gyermeket feltételesen megkeresztelni és a hivatalos alakban kiállítandó kereszttségi bizonyítványt a tanácsnak megküldeni

sziveskedjék. Mifelől Veinrauch Károlyné tápanya (lakik a hengermalomban) jegyzőkönyvi kivonattal oly utasítással rendeltetik értesítettetni, hogy a gyermeket megkeresztelés végett, mielőbb a lipótvárosi plébániára vigye el. stb.

Mult heti cikkem a tisztelt olvasó előtt ismeretes; uzen okmányban csak az indokolás lesz, mely szerint a kérdéses gyermeket azért kell megkereszteltetni, mert az héber származású, de jelenleg kereszttyén tápanya gondviselése alatt van.

Grátzer tanácsnok urnak ezen logikája mindenesetre egyetlen a maga nemében és szigorú következetesség mellett arra vezetne, hogy minden héber származású, de esetleg kereszttyén dajka = tápanya gondviselésére bízott gyermek Pest városa tanácsa léritői szent buzgalmának áldozatja.

Hitközségi választmányunk egy előfordult eset alkalmából elhatározta, miszerint a község megelégedésére hivataloskodó tisztviselőit netaláni rendkívüli kiadások támadásánál kisebb részletekben visszafizetendő kölcsönnel kisegítvén, nehogy a község időközben beállható halálesetek által károsodjék, a kölcsönösszeget az illető tisztviselő életére mindenkor biztosítsa; a kölcsön visszafizetésével természetesen megszüntetvén a díjfizetést.

Tencer.

LEVELEZÉS.

Komoly levelek.

I.

Szabadka, augusztus 11.

Tisztelt szerkesztő ur! Komoly levelet írni napjainkban annyival inkább kedvező vállalat, mert a sok komoly tárgyon kívül, a t. olvasó is oly kedélyhangulatban van, hogy minden komoly tárgy iránt már a priori fogékony, s az író föl van mentve azon nem épen könnyű földadattól, hogy az olvasó kedélyét az előadandó tárgyra előkészítse.

Ezen uralkodó hangulat s néhány barátom unszolásának engedek, midőn el tudom magam azon szerénytelen lépésre határozni, hogy becses lapjában egy kis tért kérjek, és „komoly leveleimben“ a zsidó ügyhöz, zilált viszonyaink rendezéséhez én is hozzá szóljak; nem írói viszketeg vezetí tollamat, de a jövő iránt való aggodalmam nem engedí nyugodtan nézni hitfelekezettink hosszús tespedését, s mig hitsorsosim közül legtöbben a zsidók politikai viszonyai felé terelik egész figyelmeiket; addig engem azok társadalmi s magán viszonyai aggasztanak a jövőre nézve; ezen irányban határoztam tehát el magam az ügyhöz szólni, habár ismerem a nehézségeket, mikkel meg kell küzdeniök az ezen kérdéssel komolyan foglalkozóknak. A viszonyok tiszta fölfogása kételyt támasztott bennem, ha valljon elég erős lesz-e a fegyver foghatónak, ha valljon ne csupán kapacitásoknak engedjék-e át a küzdelem terét, s nem lesz-e gyümölcsözőbb szerep a küzdeket erkölcsileg támogatni; ám az ilyen elméletnél csakhamar azon sajnos következtetésre jutottam, hogy bizony magunkra volnánk hagyatva, ha kapacitásainkra biznók szent ügyünket! hol vannak ök? visszavonultak? vagy elnémultak? vagy épen nincsenek nekünk kapacitásaink? *) — Mindezek oly kérdések, miknek megoldását a t. olvasóra bízom.

Annyi bizonyos, hogy a magyar zsidóknak azon végzeteljes sorsuk jutott, hogy a legnehezebb harc alatt nekik vezérek nélkül kell bolyongniok, ha véletlenül föl nem tűnik fényes vezéresillag a kor szelleme, mely a csekély tömegnek erélyt, a harcolóknak bátorságot ad; s ez az, mi erőt fog nyújtani, ha a harc hevesebbé válnék, mint gondoljuk és a korszellem magasra emeli zászlaját, melyre jeligtől lángoló betűkkel „haladás“ van írva;

*) Dehogyan nincsenek, csak nem kell tőlük megtagadni az elismerést.

Szerk.

a korszellem int, nekünk haladnunk kell, a tétlenség halálos bűn. De nem egyeseknek való munka ez; oh, nem egy reformatória van szükség, mely a magyar zsidót szük bűvhelyéből fölvillanyozza. El vagyunk hanyagolva, nincs bennünk életrevalóság; a zsidók ügye mint közös vallási ügy, hazánkban pang, s ezt életnek merjük nevezni? a legsilányabb falu hat zsidója külön, hitrokonaitól egészen elszigetelt Chinát képez; nincs központunk, nem beszélhetünk vallási kérdéseink, rendezetlen hitfelekezeti ügyeink tárgyában; mindenütt a legnagyobb kiskoruság, zárvaros sötétség, tires lárma. A vidéki városokban egy zsidó képes az egész zsidó községet denuncálni, mert nem neki jutott szombaton a mieve, s nekünk nincs módunk az ily egyént rendre utasítani; mások pedig saját egyéniségüket a hitfelekezettel zavarva össze, a zsidóság mindannyi martyrjaiként viselik magukat, s midőn az elkülönözottség ellen küzdünk, ezek a zsidó számára mégis valami különöst vágnak elnyerni; és ez mind miért? Mert nem tudjuk helyzetünket megérteni, mert min magunk nem fogjuk fel egymáshoz való viszonyainkat, s így abnormalis társadalmi viszonyainknak jó részt mi vagyunk okai, hiányzik még a társadalmi emancipáció, ezt erélytünk, serény munka és kitartás által megszerezhetjük mi, a politikai emancipáció azután önként fog bekövetkezni. Komoly leveleimben tehát igyekezni fogok ezen társadalmi hiányainkra terelni hitközségeink figyelmét.

Legbensőbb haláját fogja mindenki szavazni az „Izr. Magyar Egylet“nek, mely oly hévvel karolta fel a tantügyet s köszönettel tartozik kiki ezen lapnak, mely azt oly bőven tárgyalja; mert erősen meg vagyok győződve, hogy csak az e téren való haladás fogja számunkra a legfényesebb győzelmet biztosítani; az iskola az, a hol a népek neveltetnek, és az iskola az, mely nálunk magyar zsidóknál a legroszabb lábön áll; alig egy két évtizede, hogy hazánkban a zsidó ifju kivétel nélkül az Agai ur által oly remekül leirt chederben vette szellemi táplálékát; a ki ezen jeles életképet olvasta, lehetetlen hogy borzadály ne fogta volna el, különösen ha tudta, mily classicus hűséggel van e kép rajzolva; de mennyire elmaradottnak látjuk még most is iskoláinkat, hány zsidó iskola van még napjainkban is, mely a legnagyobb indignatiót költi föl bennünk, a hol a szegény gyermekek ifju szellemét elsatnyolni látjuk, egy elespott sakter, vagy egy hangja vesztett mesorér keze alatt, honnan a legszebb magyar nyelvvel bíró gyermek a gyalázatos hangzású „chasek“, meg tudja Isten, hány „tílelé“vel tér vissza; a gyermek tehát ki elég szerencsés a szülői háznál derék nevelésben részesülhetni, az iskolából részint társai, részint tanáraitól örökölt szitok-nemekkel és garázdálkodásokkal gazdagítva tér vissza, úgy hogy mig megtanulta Istenét imádni azon nyelven, melyet érteni nem tanul, kiáll bárkivel is átkozódni és kriezni azon nyelven, melyet vajha ne tanult volna meg soha, és elfelejtette azon nyelvet, melyen szülőitől tiszteletet tanult, elfelejté hazája nyelvét, fölcserélve azt egy zagyalékkal, melyet tisztességes ember előtt eltagadnia kell, s melyet öregjeink, úgy látszik, csak önmaguk gyalázására találtak fel, hogy a ghetton tul meg ne értsék, miként az elnyomott zsidóknak még egymás közt civődni is van kedvük; talán elnyomatásunk szüntével, ezen nyelv is elbukik, s vele együtt a szomoró emlék, mely e nyelvhez van kötve; úgy hiszem, a jó psychologus, ezen nyelvből azonnal ráismerne, hogy azon néptörzsnek, mely e nyelvet beszéli, sokat kelle szenvednie! azért is bir reám oly borzasztó hatással, ha halom fiatal ártatlan gyermekeinket, minő készséggel használják azon nyelvet, mely csak a sokat szenvedő számára látszik alkotva lenni, s magát a kedélyt sem hagyja érintetlenül; sőt erősen hiszem, hogy már magában ezen nyelv kizárólagos használatában is benne fekszik magva a későbbi gyanakodásnak és bizalmatlanságnak, mik feleinknek oly kizárólagos tulajdonai*), s melyek szükösleges következményei a túlélt sokszoros gyászeseményeknek; de minthogy még ezen hagyományos (?) nyelvről az állítólagos zsidó szokások rostálgatásánál megemlékezni szándékozom, ismét az iskolához térek vissza, melynek tárgyalása képezi mai levelem tulajdonképi tárgyát, a mi indító ok volt arra, hogy működésemet becses lapjában „komoly levelek“kel kezdjem meg. Alkalmam volt ugyan is a napokban egy ily elhanyagolt zsidó iskolába betekinteni, s a fájdalom érzete fogott el, jól tudván, hogy mennyire függ egész hitfelekezettink sorsa az iskolától, mennyire függ a zsidó ifju egykori életiránya attól, hogy első nevelését hol

*) De már levelező urnak nem csak levele, felfogása is tulkomoly, vagy tulkomor.

Szerk.

vette vala, mert ha csupán zsidó iskolákat végez, úgy ezen iskolák mióvtólától függ későbbi képzettége, és a szellem, mely ezen iskolában uralgott, későbbi tanulást gyakorol rá az életben is; de tegyük hogy magasabb tanulmányokra készül, s keresztény intézetbe lép, a hol bizonyosan más szellemben fogadja tanulmányait, valljon ki nem látja át, mily roppant befolyással lesz rá azon körülmény, ha valljon jó vagy rossz oktatásban részesült-e azon intézetben, hol mint zsidó neveltetett; egy szó mint száz, a zsidó ügynek s jólétünk emelkedésének egyik fő rugója a nevelési ügy, a tanügy emelése.

Minden becsületes zsidónak (kinek szíven fekszik hitfelekezete s gyermekének jóléte), kötelessége figyelmét a tanügyre fordítani, hogy azt elősegítve, szerezzen felekezeteinek minél több s műveltebb vezetőt, a kik ügyünket védeni és érette sikra szállani fognának; teremtsünk tehát egy országos tanügyi bizottmányt, hasznosítsuk a már meglévő egy milliányi alapot, járuljon minden zsidó község, habár erejének megfeszítésével ezen tanügyi alapítvány öregbítéséhez még tőle csak telhető összeggel, teremtsünk gyermekeinknek jó tanárokat, községeinknek fölvilágosodott s tudós rabbikat, s így a hazának fölvilágosodott, derék s becsületes polgárokat.

Hozzunk össze az ország fővárosában egy teljes gyülekezetet, hol a haza minden községe képviselve legyen, ott válaszszuk meg azután az országos tanügyi bizottmányt; ezen állandó bizottmány lássa el hazánk zsidó községeit tanítókkal, nevezessenek ki igazgatók, kiknek kötelességükké tétetik, az iskolák fölött őrködni, szóval legyünk erélylyel azon, hogy a zsidók iskola ügye hazánkban közös ügygyé váljék; szenteljünk neki méltán megillető figyelmet, s ne késsünk a kivitellel; hazánk nagyobb zsidó községeinek ezáltal szép tér nyílik a kitüntetésre, meg vagyok győződve, versenyezni fognak a babérért, mert komoly az ügy, az ég borus, a mi századokig elhanyagoltatott, most kipótlását várja. Nem új a mit mondtam, jól tudom, de mindenesetre olyan, mit nem lehet elég gyakran elmondani, mig nem tettek tanuskodnak arról, hogy férfiak vállalkoztak a nagy munkára.

T ó s z ö g y A l a d á r.

Nagyvárad, augusztus 11-én.

Tisztelt szerkesztő úr!

Engedje meg, hogy oly újdonsággal kopogtassak be, mely szorosan véve, nem hitfelekezeti közlönyünket illeti ugyan, de mindenesetre hitfelekezeti mivelődésünknek egyik szép bizonyítéka.

Tegnap, az az f. hó 10 kén a helybeli magyar zsidó ifjak egyesülve a keresztény ifjúsággal műkedvelői szinelőadást tartottak; játszottak pedig: Kövérnek „egy a kettő közül“, és „férfi elv és női esel“ című színműveit; közreműködtek: Lázár Rózsa, Nack Jozefa, Müller Mária és Deutsch Regina kisasszonyok, Békefi Bertalan, Lederer József, Lázár Márton, Wiener Sándor, Róth József és Svare Zsigmond urak. A szép és nagyszámú közönség igen szépen nyilatkozott a szereplőkről, és ugylátszik, hogy a köztetszés ifjúságunkat ezen vállalatában — mely, mint halljuk két hónapig tartand — csak buzdítani fogja.

E vállalat eddigelé csak a helybeli társaskörök kellemes időtöltéséül szolgál, de hiszszük, hogy azzal még nemesebb célok is lesznek összekötetésben; a mennyiben t. i. lelkes magyar zsidó hölgyeink a szegények és árvák fölsegelésére alakítandó nőegylet javára fognának műkedvelői előadásokat rendezni. Igen örülünk, ha itt, N.-Váradon, hol hosszabb idő óta a községi vizálykodás majdnem kizárólagos figyelmünket vette igénybe, ily nemes cél által csak a testvériség szép eszméjét valósíthatnók meg.

—n.

Vegyes hírek.

— A helybeli községi fi- és leánytanodában e héten mentek végbe a nyilvános vizsgálatok, következők renddel: augusztus 18-án a fitanoda előkészítő osztályaiban, s a héber tanulmányokból a fitanoda valamennyi osztályában; 19-én a többi tantárgyakból a fitanoda valamennyi osztályában; 20-án a kisedővodában, a leánytanoda előkészítő osztályaiban, s a héber olvasás s imafordításból a leánytanoda valamennyi osztályában. — Visszatértünk még e vizgákra, s jelenben csak a héber tantárgyakra nézve constatirozzuk, hogy a gyermekek tapasztalt haladása a diszes hallgatóságot nem kielégítette, hanem lelkesedésre ragadta. Meglepő ügyesség a szentirási szöveg magyar és németre fordításában s

viszont, s alapos nyelvtani ismeretek voltak az eredmények, miket Reich Ignác ur a vizsgáló bizottmánynak felmutatott, — pedig a tannyelv általánosan a magyar volt. Kik még ezentul sem tudnak letenni a szentirás magyar nyelven való magyarázása elleni ellenszenvükről, keressék fel Reich Ignác ur kis tanítványainak egyikét, és térjenek meg!

— Rózsásy József urnak, magyar szelleméről dicséretesen ismert fiúnevelőjére, az illetőket az új tanév közeledtével figyelemzetni el nem mulaszthatjuk. Bővebben hirdetményi rovatunkban.

— A „Neuzeit“-nak Pozsonyból aug. 10-éről írják: Meyer Salamon ur, bécsi nagykereskedő az új ritus szerint berendezett zsinagógának a Todesco-féle alapítványi épületben egy thorát, a hozzá való 1200 frt értékű ezüst szerekkel ajándékozott. Szombaton történvén az ajándékozás, az említett zsinagógában ünneplés karéneskes isteni tisztelet és hitszónoklat tartatott. Kreilshheim Jakab, izraelitának kilátása van, az ottani városi főelőtanodánál, melynél eddig mint helyettes tanár közelismeréssel működött, tanári állomás elnyerésére.

— M.-Szigetről írják a „Strgöny“-nek:

„A „Magyarország“ július 12-iki számában a szigeti izraeliták megtámadva lévén, azon reményben, hogy a t. szerkesztőség sorainkat felveendi, a „Magyarország“ című lapnak fenirt számára nézve jelen nyilatkozatra késztetve érezzük magunkat.

A mármáros-szigeti nagy égésnek hiob postája többek közt „biztosítási esiny“ emlit közlésében, melyet elhalgatnunk önmagunk iránti becsületérzésünk s öntudatunk tisztasága miatt sem lehet. Minden fajnak, s így a világon szétszórt izraelitáknak is lehetnek „reggel farkasként ragadományt evő és este zsákmányt osztó Benjaminjai,“ de azért általános következtetést vonni legnagyobb igazságtalanság, mely maga magát szokta utóbb megboszulni az által, hogy a gyanuba vett illetők mintegy kénytelenségből igazolják később moraliter a gyanut, melyet okadatolni semmi sem képes.

Az, hogy többnyire a város izraelita lakóinál ered a tűz, legkevesebbet bizonyíthat, sőt a dolog természeténél fogva még mentesgtil is szolgál.

Az izraeliták terjedt kereskedelmi tizleténél fogva, hol ők laknak, nagyobb a járőkelők, fúvarosok forgalma mint másutt s így a vigyázatlanság is valószínűbb.

Hogy „biztosítási esiny“ nem is gondolható, igazolja azon körülmény, hogy a legközlebbi égéskor magukat nem biztosított izraeliták is jutottak koldusbotra.

Az oltás célszerűtlensége s azon körülmény, hogy az izraeliták által leginkább lakott városrész tömött, korhadtt régi faépületekből állott, mind oly okok, melyek megérdemlik, hogy ne hirtelenkedjünk a „feszítsd meg“ kiáltással, mert az csakugyan az elvetemültség legaljasb foka lenne, ha az ember ön kezeivel dagná a pusztító tűzsköt, melynek határait emberi elme fel sem is foghatja, mint ez folyó hó 7-ik napján is történt.

Ügy kell megitélni a dolgot, a mint áll, higgadtan; így csak azt emlitjük fel, hogy a július 7-ki égés után még két keresztény lakosnál is támadt tűz, kikről fel nem tehető, hogy „biztosítási esinyről“ csak álmodhattak volna is; ha valaki félelem s igazolatlan gyanu görösövé nézi az ügyet, csak az igazságtól s valótól távozik el, s ilyenkor az emberi szenvedély menthetlen lépésekre is ragadhatik.

Ennek szinte elébb utóbb megbánást maga után vonó példáját láthatta nem régen városunk, hol kevésbe mult, hogy Lynch-féle eljárás nem történt.

Az itt állomásozó cs. kir. vadász katonaság érdemes tisztikara szenvedélymentes feltilemelkedettséggel védte most is szegény népünket a beláthatlan szomorú következményektől, valamint több főrangú kamarai és megyei hivatalnok is.

Isten áldja meg érette őket!

Bezárjuk az igazság érdekében irt nyilatkozatot egy kis észrevétellel a fertint július 12-ki közlésre nézve; vonatkozva arra, hogy a M.-Sziget városi izraelitáknak bizonyos Ghetto szakittasék, például az ugynevezett Csárda tájékán.

Avagy tán úgy teygenek a szegény izraelitákkal, kiknek csak szorgalmuk, fáradohatlan nélkülözésük, mióta a pusztába vándoroltak még, tnlajdonítható büntül, mint a spanyolok bántak a mórokkal? még Ibéria hős fiai máig sem nőtték ki azon sebet, melyet a mórok elűzésének fanatikus politikája rajtok ütött.

A szigeti izraeliták szépen köszönik a hely assignatiót, ha

szintén Jeruzsálem — vagy a holdvilágra szólana is; hanem mi-
kor a világot a Nevától a Missisipiig csak e hatalmas szó rezgi át,
hogy „emancipatio“ s még az önző Amerika is felszabadít-
ja négerit, hasonlót javalni lehessen? mi sehogy sem ért-
hetjük.

Kelt M.-Szigeten jul. 27-én 1862.

Több szigeti izraelita.

Szerkesztői levelezés.

G. J. urnak H.-M.-Vásárhelyt. A kérdéses dologról a 28-dik
számban nyilatkoztunk.

G. A. urnak Szombathelyt. Egyelőre húzzuk meg magunkat,
mert különben az ügyet kockáztatjuk. Használni fogjuk, mihelyest
idején lesz.

H. Zs. urnak Tétényben. Utána jártunk és meggyőződttünk,

hogy az illető községben izraeliták háborítlanul laknak. Ez eset-
ben csak személyes viszonyok forogtak fenn.

T. R. A. urnak Siklóson.— Köszönjük. Az ígéret beváltását
nagyon várjuk.

X-nek Felső-Magyarországon. T. ur nem volt Pesten; e hét
folytán elküldjük. Az ajánlott cikket szívesen vesszük. Az R. ur
által említett haragot nem vettük észre.

Zs. S. urnak Papócon. Nagyon személyes.

Házassági összekelések Pesten.

A templomban, augusztus 17-én: Reiner László ur Berger Fáni
hajadonnal; Schwartz Armin ur Kohn Gabriella hajadonnal; augusztus 20-án
Grünwald Miksa ur Pick Katalin hajadonnal.

A zsinagógában, augusztus 24-én: Jónás Márk ur Zobel Netti haja-
donnal.

Magánállásban augusztus 19-kén: Spitzer Salamon Löffler
Róza özvegygel; augusztus 24-én: Fuhrmann Armin ur Bernáth Katalin
özvegygel.

HIRDETÉSEK.

Izraelita szüléknek!

Alulírott egyik legkedvesebb kötelességét teljesíti, midőn a t. c. közönségnek ezennel tisztelettel jelenti, miszerint f. helyen
engedélyezett magyar izr. növeldéjében a rendes tanítás f. é. sept. 1-én kezdődik, a midőn egyszersmind azon édes remény-
nyel is kecsegteti magát, hogy a t. c. szülék őt a majdnem 20 éven át fővárosunk legelőkelőbb családjai részéről tapasztalt nagybe-
csi bizalommal ezután is megajándékozzák, annál is inkább, minthogy képzettségénél s ismereteinél fogva tökéletesen hivatott-
nak érzi magát, és ezenfelől honfiai szent kötelességének is ismeri, a rábizott fiatalságot a jogos és általánossá vált nemzeti
igényeknek megfelelőleg nevelni és képezni; minélfogva intézetében — a héber és német nyelv kellő ápolása mellett — az
oktatási s társalgási nyelv jövőben is mindig a magyar leend.

A tanoncok beiratása már most is naponként történik.

Alulírott egyuttal jónak látja a vidéki t. c. izr. szülékekkel tudatni, miszerint nem csak az ő növeldéjét, hanem helybeli fel-
sőbb képzőintézeteket, u. m. kereskedelmi akademiát, gymnasiumot, reáltanodát és kereskedelmi iskolákat látogató ta-
nulókat is kész mindennemű szellemi és anyagi szükségletekkel való teljes ellátás végett házába fogadni.

Rózsási József,

magyar izr. növeldé tulajdonos.

Lipótváros, főút 10. sz.

Pályázat.

Az aradi izraelita real- fő- és leány-iskola intézetnél a leg-
közlebbi tanodai év kezdetével a következő, részint elhalás,
részint nyugalmazás által megürült hét tanítói állomás betöl-
tendő, u. m.

két real-tanítóé egyenként 800,

négy főiskolai-tanítóé egyenként 600 és

egy elemi-tanítóé 500 o. é. frt évi fizetéssel.

Az általánosan előírt képzettségen kívül mindenik tanítótól
megkívánatik, hogy a héber nyelvet elegendően, a magyar t
pedig oly mértékben bírja, hogy egyes tantárgyakat e nyelven
előadni képes legyen.

A kik magukat a héber nyelv alapos tanítására kiválólag
képeseknek érzik, felszólíttatnak ezen körülményt folyamodvá-
nyaikban különösen megemlíteni s lehetőleg beigazolni.

A képességi, alkalmazási, valamint vallásos és erkölcsös
magaviseleti bizonyítványokkal ellátott folyamodványok, melyek-
ben a pályázó életkora, állapota (nőtlen vagy nős, s ez utóbbi
esetben gyermekeinek száma is) kiteendő, f. é. szeptember 25-kéig
az alólírt előjárásához beküldendő.

Az alkalmazás ez intézetnél rendszerint három próbaév mel-
lett történik, melyek lefolyta után az ügyességét és szorgalmát
elegendően tanúsított tanító megnyeri a végleges (definitív) kine-
vezést.

Arad, 1862. augusztus hóban.

(1—3)

Az aradi izraelita hitközség
előjárósága.

Pályázat.

A székesfehérvári izr. főelemi tanoda előkészítő osztálya

számára segédtanító kerestetik. Az évi fizetés 400 o. é. forint. A
főelemi tanítói képesség, és vallásos, erkölcsi magaviseletről szóló
bizonyítványokkal támogatott, magyar nyelven fogalmazott folya-
modványok f. é. szeptember 15-éig beküldendő

(1—3) A székesfehérvári izr. hitközség előjárósága.

Egy nevelő

ki a magyar, német s héber nyelvben alapos oktatást adhat, s zon-
gorai ismeretekkel bir, alkalmazást nyerhet egy hat éves fiu- és
egy hét éves leánygyermek mellett. A feltételekről bővebb felvilá-
gosítással szolgál Pollák József, haszonbérlet Duna-Szerdahelyt.

Tanítói pályázat.

A miskolci izr. fő-tanodában a bekövetkező tanévre, több
400—500 frt évi fizetéssel díjazott tanítói állomás lesz betöltendő.
— Megvizsgált, és eddig is nagyobb tanodákban a tantárgyaknak
héber, magyar és német nyelvbeni előadásában sikerrel alkalm-
zott tanítók, kik erről, valamint eddigi vallásos és erkölcsi vise-
letükről kielégítő hiteles bizonyítványt felmutatni képesek, aján-
lataikat bérmentesítve folyó évi szeptember hó 15-kéig beküldhetik
Miskolcon augusztus hó 1862.

(1—3)

Az izr. tanodai választmányhoz.

EGY NEVELŐ

ki több izr. iskolában sikerrel működött, s a magyar héber és
német nyelvekben jártas, nevelői állomásra kívánna alkalmaz-
tatni. Bővebb tudósítással szolgál e lap szerkesztősége.